

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

(Foreign Affairs, 17.07.2009)

Као што се и могло очекивати, како Русија, тако и САД су недавни сусрет на врху у Москви приказале као успех. И заиста, тај сусрет је показао неке позитивне знаке: обнављање озбиљних преговора о контроли наоружања после више година њиховог занемаривања, споразум о војним летовима САД за Авганистан преко територије Русије, као и формирање „Билатералне америчко-руске председничке комисије“ – органа који би могао дати високи институционални нагласак узајамним односима.

Међутим, да би „ресетовање“ било стварно, потребно је много више тога. Најважније од свега – САД морају превазићи оно што сам у једном претходном напису [\[1\]](#) из октобра/новембра 2007. године описао као „неизбежан утисак да учинити Русију стратешким партнером никада није имало високи приоритет“. За то је потребна не само нова терминологија – као што је „ресетовање“, него и ново осећање Обамине администрације за приоритет Русије.

Такав приступ не мора да штети америчким интересима ни идеалима. Он ће, међутим, захтевати поштено признавање да – пошто интереси Америке и Русије нису идентични, онда није ни вероватно да ће Москва задовољавати америчке жеље, осим ако за узврат не види неку корист за себе.

Приоритети САД у односу на Русију су: Авганистан, Иран и Северна Кореја. Што се Ирана тиче, ни Вашингтон ни Москва не желе да теократски режим развије нуклеарно наоружање. Међутим, Иран је Русима велики трговински партнер, који за разлику од Турске (америчког савезника) није охрабривао сепаратистичке покрете на Северном Кавказу, нити пружао подршку нафтоводима који заобилазе Русију. У влади Русије неки страхују да би западно приближавање Ирану могло да штети Москви ако би ирански гас могао бити на располагању за извоз у Европу. Мада су руски званичници оштро супротстављени било каквом војном удару на нуклеарна постројења Ирана, они ипак приватно признају да би такав напад, због последичног повећања цена енергената и изазивања глобалних протеста против САД, могао бити од користи Русији.

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

Што се Авганистана тиче, Русија не жели да талибани победе америчке и НАТО снаге и да та земља западне у хаос. Па ипак, она је повређена тиме што је искључена из Авганистана после подршке председника Владимира Путина америчкој интервенцији и његовог охрабривања НАТО-у да употреби војне снаге како би се 2001. године збацили талибани.

За разлику од приоритета Вашингтона, приоритети Москве су другачији: обуздати проширење НАТО-а, спречити постављање америчких одбрамбених ракетних база у Пољској и Чешкој Републици, као и очување руског утицаја у постсовјетском региону. Повремено, Москва може звучати и као свој најгори непријатељ, на пример – када износи претеране тврдње да је било какво проширење НАТО-а неприхватљиво, као и када захтева повластице за своје интересе у свом „блиском заграничју“.

Међутим, без обзира на рат против Грузије из 2008. године, амбиције Москве су у пракси доста ограничене – нарочито када би се поредиле са сумњама у то да Русија помоћу принуде и силом покушава да васпостави Совјетски Савез. Тешко је озбиљно прихватити руске тврдње о њеном доминирању у постсовјетском простору, када чак и њени најближи савезници, као Јерменија, а нарочито Белорусија редовно пркосе жељама Москве. Што се Кавказа тиче, мада је Русија извршила инвазију саме Грузије, она је то учинила тек пошто је грузијска војска напала њене јединице у Јужној Осетији. На крају је руска војска стала, не улазећи у Тбилиси и није директно угрозила владавину грузијског председника Михаила Сакашвилија. Чак и после тог рата, већина руских суседа слободно игноришу руске жеље и нису испољили страх од руског напада.

Према томе, САД треба да буду мудре и да разликују носталгију и говоранцију Русије с једне, и њене акције и могућности с друге стране. Ово би оставило неколико могућности за стварање заједничких ставова. САД већ сада схвата да ни Грузија ни Украјина нису спремне за чланство у НАТО-у (ово се неће ускоро променити, а и мали број чланица НАТО-а подржава убрзавање овог процеса). Што се ракетне одбране Европе тиче, председник Барак Обама и његови саветници не деле скоро религијску посвећеност Бушове администрације томе – они сугеришу да је можда могућ и заједнички систем, као и пружање гаранција Русији да, ако пољски и чешки систем најзад постану оперативни, они неће бити коришћени против интереса Русије.

С обзиром на све ово, руске непосредне бриге се могу доста лако решити без жртвовања ичега што је од стварне важности за САД. Скромни резултати овог сусрета на врху су мање зависни од америчких интереса – па чак и од руског држања, које је често контрапродуктивно и пружа добре аргументе онима који су скептични у односу на

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

сарадњу – они су углавном последица неуспеха Обамина администрације да учини да „ресетовање“ постане приоритет. У том погледу, америчка политика се није много променила од времена Бушове и Клинтонове администрације.

Пре састанка на врху, Вашингтон је обећао „ресетовање“, али је послао низ контрадикторних порука. У мају, упркос снажних протеста Русије, НАТО је извео војне маневре у Грузији. Мада су постојали добри разлози да се вежбе одрже – оне су биле малог обима, биле су планиране пре рата Русије против Грузије и у њиховом оквиру је постојао и позив Русији да учествује – ипак је Обамина администрација могла да уложи више напора да убеди Русе да маневри нису уперени против њих. Добра примена Обаминог политичког капитала би била разговор са Москвом на председничком нивоу, или на нивоу влада ради разматрања мотива и интереса САД.

Затим, пар дана пре састанка на врху, Обама је критиковао руског председника владе, Владимира Путина, због тога „што једном ногом стоји на старом начину пословања, а другом на новом“. Узимајући у обзир да Путин и даље има утицаја у националној безбедности Русије, могло се предвидети да ће политичка елита Русије Обамину изјаву протумачити као подршку наводно нешто либералнијем председнику Русије, Димитрију Медведеву, против Путина. Ово тешко да је било од помоћи Медведеву, чији политички легитимитет још увек зависи од Путинове подршке и одобравања.

У међувремену, руска недоумица о Обаминим намерама се само повећала када је Мајкл МекФол (Michael McFaul), врхунски специјалиста за Русију из Националног савета безбедности (National Security Council), казао: „Знате, ми нећемо ништа обећавати, дати нити трговати са Русима што се тиче проширења НАТО-а, или ракетне одбране.“ Наставио је – правећи паралелу са „националним интересом САД“ по овим питањима са „интересима наших савезника у Европи“. Ова изјава је у Русији схваћена као знак да Обамина администрација није спремна да преговара о стварима које су за Русију од највеће важности и да ће упркос томе и уз суделовање нових чланица НАТО-а које се сматрају одбојним према Русији, та питања средити не обазирјући се на руска гледишта.

Обама, међутим, није баш сасвим тако делао у Москви. На столу су била сва питања и – на задовољство Русије – два председника потписала су изјаву, потврђујући повезаност између стратешког офанзивног и дефанзивног оружја. Ова повезаност је била недовољно јасна, али Медведев ју је навео као признавање да се гледишта Русије узимају у обзир. Затим, како би компензовао своју ранију критику Путина, Обама је похвалио „изванредно дело“ председника владе, док је овај био председник Русије. Па ипак, ово није било довољно да ублажи увређеност неких на руској страни поводом тога

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

што је Обама одлучио да проведе једну од својих двеју московских вечери у једном ноћном клубу са својом породицом, радије него са својим руским домаћинима.

Са тачке гледишта Москве, Русија је учинила важан гест добре воље дозвољавајући војним авионима САД летове преко територије Русије за Авганистан – али за узврат није добила никакав гест добре воље. Штавише, што се тиче повлачења Џексон-Вениковог (Jackson-Vanik) амандмана [\[2\]](#), што је обећала Обамина администрација (као и три претходне администрације), амерички секретар за трговину Гери Лок (Gary Locke) је у Москви изјавио да Русија треба прво да повуче ограничења за увоз живине и свињетине из САД, што би био „важан први корак“ у смеру убеђивања америчког Конгреса да повуче тај закон.

Сусрет на врху у Москви био је користан корак, и сигурно није довео ни до какве штете. Међутим, он није послао јасан сигнал да је Обама одлучио да руско-амерички односи постану његов лични приоритет. Без јасне потврде да постоји председникова посвећеност том питању није вероватно да ће ти односи значајно напредовати. „Билатерална америчко-руска председничка комисија“ је корисна као израз председникове посвећености, али она не може бити замена за њу.

Још битније – Сједињене Државе треба да стратешки размишљају о ономе што је потребно да учини Русију одговорним учесником у међународној безбедности. Почетком прошлог века, Версајски уговор је искључио Немачку и Русију из европске безбедносне структуре и тиме допринео ланцу догађаја који су довели до избијања Другог светског рата. Данас, после више од 20 година од свршетка „хладног рата“, Русија остаје изван ове структуре којом доминира НАТО.

Највећи број званичника САД и Европе је био одбојан према Медведевљевом позиву за нови Европски безбедносни договор, који би укључивао Русију као равноправног партнера. Разумљиво је да западни руководиоци оклевају да учине било шта што би слабило мандат НАТО-а, нарочито сада када тај савез наставља да игра улогу у пружању безбедности на локацијама какве су Авганистан и Косово, али ово не треба да замагли чињеницу да гурање у страну једне велике силе као што је Русија, може да је нагна да, на штету интереса САД, потражи ваневропске partnere, као што су Кина или Иран.

Удаљавање од Запада би тешко коштало Русију, али не би било бесплатно ни по САД.

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

Изолована Русија би чинила много тежим да се такве међународне институције као што су УН користе за спровођење интереса САД. То би уједно могло пружити и сугестију о некој алтернативи америчкој светској супремацији, што би потенцијално могло да охрабри остале такмаце и ривале САД. Рад на партнерству са Русијом је тежак и разочаравајући, али занемаривање Русије би могло да тешко поремети ствар виталних државних интереса САД сутра и у годинама које следе.

Димитри К. Сајмс [3] (*Dimitri K. Simes*) је председник Никсоновог Центра (*The Nixon Center*) [4] и издавач „Националног Интереса“ (*The National Interest*)

(Превод: **Василије Клефтакис**)

<http://www.foreignaffairs.com/articles/65203/dimitri-k-simes/an-uncertain-reset>

[1] Dimitri K. Simes: Losing Russia. The Costs of Renewed Confrontation. *Foreign Affairs*, October/November, 2007.

[2] Овај амандман из 1974, озакоњен 1975. године, у јеку „хладног рата“, одузима право „најповлашћеније нације/државе“ земљама које немају тржишну економију и које ограничавају људска права (између осталог права на емиграцију). Играо је огромну улогу у присиљавању СССР-а да дозволи емиграцију огромног броја Јевреја у Израел и САД, али - мада су та времена прошла – он је још увек на снази и има важне негативне ефекте по трговину између Русије и САД. (Прим. прев.)

[3] По подацима с његовог сајта, „господин Сајмс је рођен у Москви и емигрирао је 1973. у САД“. Завршио студије историје на московском Универзитету и био политички саветник Ричарда Никсона (када овај више није био председник САД). (Прим. прев.)

Могу ли САД и Русија наћи заједнички језик?

Пише: Димитри К. Сајмс
понедељак, 20 јул 2009 17:17

[4] Овај центар – како сам наводи: „Истражује путеве за јачање америчке безбедности и просперитета, узимајући у обзир и легитимна гледишта других држава“. (Прим. прев.)